कक्षा-४ को हाम्रो नेपाली किताबमा समाविष्ट चित्रहरूको अध्ययन

रीता पाठक
क्याम्पस रो.नं.: १६८
शैक्षिक वर्ष:२०६४/०६५/२००७
त्रि.वि. दर्ता नं.: २०६८०-९२
परीक्षा क्रमाङ्क: २१४०३३८/२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम.एड.दोस्रो वर्ष (नेपा.शि.५९८) को पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
कोशीहरैंचा, मोरङ्ग
२०७२/२०१५

निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, इन्द्रपुर मोरङ्ग, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षकी छात्रा रीता पाठक (दाहाल) ले नेपा.शि.५९८ पाठ्यक्रमको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत **'कक्षा ४ को मेरो नेपाली किताबमा समाविष्ट चित्रहरूको अध्ययन'** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । लगनशीलताका साथ तयार पारिएको यो शोधपत्र उपयुक्त देखिएकोले मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७१/०९/१५

....

उप.प्रा. मेघनारायण श्रेष्ठ

शोध निर्देशक

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस कोशीहरैंचा, मोरङ्ग

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत **'कक्षा ४ को मेरो नेपाली पाठचपुस्तकमा समाविष्ट चित्रहरूको अध्ययन'** शीर्षकको शोधपत्र आदरणीय गुरु उप-प्राध्यापक श्री मेघनारायण श्रेष्ठको निर्देशनमा तयार पारिएको हो । अध्ययन अध्यापन कार्यमा व्यस्त रहँदा रहँदै आफ्नो अमूल्य समय खर्चेर कुशल निर्देशन दिनुहुने गुरुप्रति म सदा ऋणी रहनेछु । यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा सहयोग र सुझाब गर्ने श्री सुकुना बहुमुखी क्याम्पस प्रमुखलगायत नेपाली विभागीय प्रमुख श्री अमृतप्रसाद आचार्यज्यूप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

अध्ययनका क्रममा पढाइमा हौसला प्रदान गर्नु हुने पूजनीय सासूआमा श्रीमती पवित्रादेवी दाहाल, सदा उत्प्रेरित गरी अग्रता प्रदान गर्नु हुने श्रद्धेय बुबा श्री ताराकुमार पाठक, ममतामयी आमा श्रीमती राधाकुमारी पाठक तथा मेरो शैक्षिक उन्नयनका लागि रचनात्मक सुझाव र सहयोग अनि शोधपत्रलाई पूर्णाकार दिनका लागि सामग्री सङ्कलन, टङ्कण समेत गरी अनवरत रूपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने मेरा श्रीमान् सूर्यकुमार दाहालप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

....

मिति : २०७१/०९/१५

रीता पाठक

शोधार्थी

शोधसार

शोधशीर्षक	:	**कक्षा ४ को 'मेरो नेपाली' पाठचपुस्तकमा समाविष्ट चित्रहरूको अध्ययन**
शोधार्थी	:	रीता पाठक
क्याम्पस रोल नम्बर	:	१६८/२०६४/०६५/२००८
परीक्षा क्रमाङ्क	:	२१४०३३८/२०६६/२००९
त्रि.वि. दर्ता नम्बर	:	२०६८०-९२
शोध निर्देशक	:	उप-प्राध्यापक श्री मेघनारायण श्रेष्ठ
क्याम्पस	:	श्री सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, कोशीहरैंचा, मोरङ्ग

प्रस्तुत कक्षा ४ को 'मेरो नेपाली' पाठचपुस्तकमा समाविष्ट चित्रहरूको अध्ययन शीर्षकको **शोधपत्र चार परिच्छेदमा विभाजन गरी तयार गरिएको छ**। उक्त परिच्छेदमा गरिएको विभिन्न विश्लेषणको सार तल प्रस्तुत गरिएको छ।

पहिलो परिच्छेदमा शोध परिचय रहेको छ। यस अन्तर्गत शोध शीर्षक, शोध प्रयोजन, समस्या कथन, शोधकार्यको उद्देश्य, अध्ययनको औचित्य र महफ्व, अध्ययन विधि, शोधको क्षेत्र र सीमा र शोधको रूपरेखा रहेका छन्।

दोस्रो परिच्छेदमा पूर्वकार्यको समीक्षा प्रस्तुत गरिएको छ। यसै गरी तेस्रो परिच्छेदमा चित्रको परिचय र वाह्यान्तरिक पक्षका आधारमा विश्लेषण गरिएको छ। यसमा चित्रको परिचय, चित्रको परिभाषा र अर्थ, पाठचपुस्तकमा चित्रको स्थान, वाह्यपक्षका आधारमा चित्रहरूको विश्लेषण, आन्तरिक पक्षका आधारमा चित्रहरूको विश्लेषण समावेश गरिएको छ।

चित्रहरुको अध्ययन, अनुसन्धान र विश्लेषणबाट विद्यार्थी सिकाइ क्रियाकलापलाई जीवन्त, परिणाममुखी तथा चिरस्थायी बनाउन चित्रहरुको अध्ययन एवम् विश्लेषण गर्न अत्यन्तै आवश्यक भएकाले प्रस्तुत शोधकार्य गर्ने जमर्को गरिएको छ। यसले पाठ्यक्रम

निर्माताहरुलाई, त्यसै गरी पाठ्यक्रमको मर्मलाई सिकारुहरुको माझमा प्रस्तुत गरिने माध्यमको रुपमा रहेको पाठ्यपुस्तक निर्माण गर्ने निर्माताहरुलाई मार्गनिर्देश गर्नेछ । त्यसै गरी यस शोधकार्यले शिक्षक एवम् विद्यार्थीहरुलाई सिकाइ क्रियाकलाप प्रभावकारी बनाउन सघाउ पुयाउने छ । साथै यस शोधकार्यले चित्र सम्बन्धी अध्ययन एवम् अनुसन्धान गर्न चाहने भावी अनुसन्धान कर्ताहरुलाई समेत उचित मार्ग निर्देशन गर्नेछ । त्यसैले चित्रहरुको अध्ययन गरिनु शोधको सार रहेको छ ।

परिच्छेद चारमा उपसंहार, जसमा निष्कर्ष, सुझाव र अध्ययनको सीमितता आदि कुराहरूलाई प्रस्तुत गरिएको छ । यसमा विषयवस्तुको सबल पक्ष, दुर्वल पक्ष, सुझावहरू र सन्दर्भसूची समेत प्रस्तुत गरिएको छ ।

विषय सूची

अध्याय–एक

शोध परिचय

पृष्ठ सङ्ख्या

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ समस्या कथन २

१.३ शोध कार्यका उद्देश्यहरू ३

१.४ अध्ययनको औचिफ्य र महफ्व ३

१.५ शोधको क्षेत्र र सीमा ५

१.६ अध्ययनको रूपरेखा ५

अध्याय–दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धन्तिक अवधारणा

२.१ पूर्वकार्यको पुनरावलोकन ६

२.२ सैद्धान्तिक अवधारणा ९

२.२.१ व्यवहारवादी सिद्धान्तको परिचय ९

अध्याय–तीन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको ढाँचा ११

३.२ अध्ययन विधि ११

अधयय-चार

व्याख्या तथा विश्लेषण

४.१ चित्रको परिचय १२

४.२ चित्रको परिभाषा तथा अर्थ १२

४.३ भाषा पाठ्यपुस्तकमा चित्रको स्थान १३

४.४ चित्रहरूको प्रयोजन १३

४.५ वाह्यान्तरिक पक्षका आधारमा चित्रहरूको विश्लेषण १४
४.५.१ वाह्यपक्षका आधारमा चित्रहरूको विश्लेषण १४
४.५.१.१ बनोट १४
४.५.१.२ दुरूस्तता र वास्तविकता १६
४.५.१.३ सङ्ख्यामा पर्याप्तता २०
४.५.१.४ चित्रको आकार २४
४.५.१.५ छपाइ प्रविधि २५
४.५.१.६ रखाइ २६
४.५.१.७ आकर्षण २८
४.५.२ आन्तरिक पक्षका आधारमा चित्रहरूको विश्लेषण ३०
४.५.२.१ विषयवस्तु सुहाउँदो ३१
४.५.२.२ अमूर्त विचारलाई बुझाउन सहायक ३३
४.५.२.३ स्व-सिकाइलाई प्रवर्धन गर्ने ३५
४.५.२.४ सिर्जनात्मक विचारलाई जगाउने ३८
४.५.२.५ बहुसङ्ख्यक विद्यार्थीको बौद्धिक क्षमता सुहाउँदो ४०
४.५.२.६ भौगोलिक, साँस्कृतिक, लैङ्गिक र जातिगत सङ्गति ४२
४.५.२.७ नैतिक मूल्य र आदर्श ४३
४.५.२.८ मनोवैज्ञानिक पक्ष अनुकूलता ४४

अध्याय-पाँच

उपसंहार

५.१ निष्कर्ष ४५
५.२ सुझाव ४८
५.३ शोध अध्ययनको शैक्षणिक प्रयोजन ४९
५.४ भावी अध्ययनका लागि सम्भावित शीर्षक ४९
सन्दर्भ सामग्री सूची
परिशिष्ट

सङ्क्षेप र पूर्ण रूप

सङ्क्षेप रूप	**पूर्ण रूप**
अप्र.	अप्रकाशित
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपा. शि.	नेपाली शिक्षा
वि.सं.	विक्रम संवत्
सम्पा.	सम्पादक
प्रा.	प्राध्यापक
डा.	डाक्टर
क्र.सं.	क्रम संङ्ख्या